

PHÂN TÍCH TÁC PHẨM RỪNG XÀ NU CỦA NGUYỄN TRUNG THÀNH

1. Dàn ý phân tích văn bản Rừng xà nu

a. Mở bài:

- Hoàn cảnh ra đời của tác phẩm Rừng xà nu được Nguyễn Trung Thành sáng tác năm 1965, đúng lúc quân Mỹ ào ạt đổ bộ vào Chu Lai, Quảng Ngãi.
- Dẫn đề và chuyển mạch.

b. Thân bài:

- Cốt truyện và lời kể mang tính sử thi anh hùng:
 - + Câu chuyện kể về anh Tnú tham gia cách mạng. Giặc bắt vợ anh và đưa con nhỏ đem đánh đập dã man cho đến chết. Tnú xông ra, bị giặc bắt, đốt mười đầu ngón tay anh. Dân làng Xô Man đã vùng lên giết giặc cứu Tnú. Rồi anh gia nhập lực lượng quân giải phóng. Ba năm sau, Tnú về thăm quê hương.
 - + Câu chuyện được tác giả kể trên bối cảnh cuộc đồng khởi của nhân dân Tây Nguyên. Chuyện cuộc đời Tnú được kể lại qua một nhân vật trong truyện là cụ Mết. Cách kể, giọng kể đã góp phần xây dựng tác phẩm như một bản anh hùng ca về cuộc chiến đấu của nhân dân Tây Nguyên chống Mỹ.
- Nhân vật trung tâm Tnú:
 - + Gắn bó với cách mạng.
 - + Tha thiết thương yêu bản làng, vợ con.
 - + Càng đau thương, càng căm thù giặc.
 - + Yêu thương, căm thù biến thành hành động: gia nhập lực lượng quân giải phóng để tiêu diệt kẻ thù, giải phóng quê hương.
- Cụ Mết, già làng:
 - + Tiêu biểu cho truyền thống của làng Xô Man.
 - + Thủy chung với cách mạng.
 - + Là linh hồn của làng Xô Man trong cuộc đồng khởi của dân làng Xô Man.
- Dít:
 - + Kiên cường, dũng cảm.
 - + Căm thù giặc trên cơ sở nhận thức bản chất tàn bạo của kẻ thù, tiếp tục lãnh đạo dân làng Xô Man chiến đấu giải phóng bản làng.
- Bé Heng:
 - + Đóng góp công sức xây dựng làng chiến đấu.
 - + Ngày càng trưởng thành về ý thức trách nhiệm, ý chí chiến đấu cao.
- > Tất cả các nhân vật trên đều toát lên vẻ đẹp hào hùng trên bối cảnh hùng vĩ của rừng xà nu, của làng Xô Man.
- Đánh giá:

+ Nội dung tư tưởng: Rừng xà nu ca ngợi tinh thần bất khuất, vùng lên chiến đấu giải phóng quê hương của các dân tộc Tây Nguyên. Tác phẩm xứng đáng được coi là một bức tranh sinh động, chân thực về hai cuộc chiến tranh nhân dân chống Pháp và chống Mĩ.

+ Nghệ thuật xây dựng truyện: Rừng xà nu là một truyện ngắn nhưng có sức chứa lớn như một bản trường ca về chủ nghĩa anh hùng của nhân dân Tây Nguyên. Các yếu tố truyện càng lúc càng mở rộng, tạo ấn tượng sâu sắc cho người đọc.

c. Kết bài:

- Rừng xà nu là một bức tranh sinh động về cuộc chiến tranh nhân dân chống Mĩ cứu nước.
- Tác phẩm đã ca ngợi tinh thần bất khuất, vùng lên chiến đấu giải phóng quê hương của các dân tộc Tây Nguyên.

2. Bình giảng về truyện ngắn Rừng xà nu

Trong nền văn học nước nhà, thể loại văn xuôi được biết đến là một trong những thể loại đạt được nhiều thành tựu đáng kể, trong các tác phẩm không thể không nhắc đến bài “rừng xà nu” của Nguyễn Trung Thành, một bài sử thi đậm chất Tây Nguyên. Trong đó tác giả khắc họa thành công hình tượng cây xà nu, làm cho ta cảm thấy hào hùng, sự chiến đấu của con người Tây Nguyên.

Tác giả Nguyễn Trung Thành là nhà văn của Tây Nguyên, ông còn hoạt động chiến trường miền Nam thời kỳ chống Mĩ cứu nước. Truyện ngắn “Rừng xà nu” là tác phẩm tiêu biểu của tác phẩm, hình tượng “cây xà nu” là hình ảnh trung tâm trong bài văn. Xà nu được biết đến là loài cây phổ biến ở núi rừng Tây Nguyên, dẻo dai, kiên cường bất khuất như người dân Tây Nguyên, sống trong một môi trường khắc nghiệt nhưng nó vẫn bền bỉ.

“Rừng xà nu” viết về những anh hùng ở làng Xô Man của người Strá trong cuộc kháng chiến chống Mĩ. Tác phẩm tiêu biểu cho khuynh hướng sử thi và cảm hứng lãng mạn của văn học Việt Nam giai đoạn 1954-1975. Cảm hứng của nhà văn về nhân vật anh hùng gắn liền với cảm hứng về đất nước hùng vĩ gắn với hình tượng cây xà nu của Tây Nguyên. Tác phẩm mở đầu bằng hình ảnh rừng xà - một loại cây họ thông, gỗ và nhựa đều rất quý, có sức sống mãnh liệt và dẻo dai rất gắn gũi với đời sống người dân Tây Nguyên để tượng trưng cho phẩm chất và sức mạnh tinh thần bất khuất của dân làng Xô Man và các dân tộc Tây Nguyên.

Và đặc biệt đó cũng là một rừng xà nu bất chấp đạn bom, vượt lên sự hủy diệt tàn bạo để tiếp nhận ánh nắng mặt trời duy trì sự sống của mình, rừng xà nu tràn trề sức sống cho dù đại bác của bọn giặc “đã thành lệ, mỗi ngày hai lần, hoặc buổi sớm và xế chiều, hoặc đứng bóng vào xẩm tối, hoặc nửa đêm và trở gà gáy” dồn dập nã chết chóc đau thương vào nó. Truyện được mở đầu và kết thúc bằng hình ảnh rừng xà nu đều mang dụng ý của tác giả Nguyễn Ngọc.

Suốt trong quá trình kể chuyện, hình ảnh rừng xà nu được nhắc đi nhắc lại tạo cảm giác như một điệp khúc, gần 20 lần nhà văn nói đến rừng xà nu, cây xà nu, nhựa xà nu, ngọn xà nu, đồi xà nu, khói xà nu, lửa xà nu, dầu xà nu. Mọi thứ dường như đều xoay quanh một loại cây đặc biệt này. Ngược đọc không khó nhận ra ý nghĩa của rừng xà nu là để nói lên sức sống bền vững, quật khởi của dân làng Xô Man, của Tây Nguyên bất khuất.

Trong lịch sử kháng chiến của dân làng Tây Nguyên, cây xà nu chính là người bạn chiến đấu, sát cánh cùng người dân, nó chính là biểu tượng tinh thần và ý chí quật cường, mặc dù bị thiêu rụi thì cây xà nu vẫn kiên cường bảo vệ âm ý dòng nhựa để cho cây non mọc lên, cũng như Tnú từ một cậu bé dần dần được cách mạng nuôi dưỡng, bảo vệ và lớn dần khi trưởng thành chiến đấu, dù bị đốt mười ngón tay nhưng vẫn cầm súng chiến đấu.

Tác giả đã miêu tả hình tượng cây xà nu ẩn dụ, miêu tả cây bằng nghệ thuật nhân hóa như những con người Tây Nguyên, nói lên sự hi sinh, và cũng miêu tả lê cảnh bị áp bức bóc lột đến tàn bạo mà bọn thực dân đối với dân làng Xô Man, cây xà nu bị thiêu rụi, cũng chính là sự mất mát, đau thương cứ chồng chất khiến cho lâm than cứ nối tiếp. Hình ảnh Mai và Tnú bị tra tấn nhưng họ vẫn chịu đựng, gắng gượng đến phút cuối cùng.

Mối quan hệ giữa người dân với cây xà nu có một sợi dây gắn kết rất bền chặt, và khẳng khái không ai có thể tách rời, cây xà nu chính là người bạn từ thuở ấu thơ, trải qua bao thăng trầm lịch sử với dân làng, chúng chính là hàng rào bảo vệ kiên cố, dù bị thiêu rụi vẫn cố gắng đứng lên như con người Xô Man, tuy không thể nói, không thể biểu hiện cảm xúc nhưng những cây xà nu lại làm ta cảm thấy thêm niềm tin, sức mạnh chiến đấu đến cùng.

Tnú nhân vật chính của Rừng Xà Nu đã mồ côi cha mẹ từ nhỏ, người con của núi rừng Tây Nguyên ấy lớn lên trong sự đùm bọc của dân làng, nuôi dạy khôn lớn. Đó là người anh hùng dân tộc lớn lên, trưởng thành và kiên cường bất khuất từ trong lòng của nhân dân, của dân tộc.

Tnú đến với cách mạng ngay từ khi còn rất nhỏ vào thời điểm của những ngày gian khổ, ác liệt nhất khi mà Mĩ Diệm đang ngày đêm khủng bố cách mạng ở khắp mọi nơi. Chính Tnú đã chứng kiến cảnh đau thương của dân làng. Bọn giặc “treo cổ anh Xút lên cây vả đầu làng, giết bà Nhan, chặt đầu cột tóc treo đầu súng”, chỉ vì họ là những người dũng cảm, dám nuôi dưỡng cán bộ cách mạng.

Khi Tnú vào rừng nuôi cán bộ, tiếp nhận tri thức, lẽ sống qua sự chỉ bảo của anh cán bộ Quyết. Một lần đi liên lạc, Tnú bị giặc phục kích, bắt được, chúng dẫn về làng, tra tấn đủ mọi cách, lưng Tnú ngang dọc những vết dao chém nhưng Tnú vẫn không khai báo, chỉ điềm tĩnh chờ và bụng mình để trả lời câu hỏi của kẻ thù: “Cộng sản ở đây này”. Câu trả lời ấy đâu chỉ đơn giản là một câu trả lời mà đó là cả một lời thách thức, sự dũng cảm! Và chính lời thách thức ấy, Tnú phải trả giá bằng ba năm tù.

Cùng thế hệ của Tnú còn có Dít, cô bí thư chi bộ xã kiêm chính trị viên xã đội làng Xô Man. Ba năm trước, ngày Tnú ra đi. Dít “còn là một cô bé không có áo mặc, đêm lạnh không ngủ...”. Vậy mà, khi Tnú trở về, cô bé ấy đã đảm trách những công việc trọng yếu nhất của làng Xô Man. Sự trưởng thành kì lạ của Dít không phải ngẫu nhiên mà là quá trình rèn luyện vượt qua thử thách lúc còn nhỏ. Dít là một đứa bé lanh lợi, rất gan dạ. Lần ấy, Dít bị giặc bắt “Chúng để con bé đứng giữa sân, lên đạn tòm xong rồi từ từ bắn từng viên một, không bắn trúng, đạn chỉ sượt qua tai, xém tóc, cày đất quanh hai bàn chân nhỏ của Dít. Váy nó rách từng mảnh. Nó khóc thét lên nhưng rồi đến viên thứ mười, nó chùi nước mắt, từ đó im bật. Nó đứng lặng lẽ giữa bọn lính, cứ mỗi viên đạn nổ, cái thân hình mảnh dẻ của nó giật lên một cái nhưng đôi mắt nó vẫn nhìn bọn giặc bình thản lạ lùng”.

Truyện ngắn "Rừng xà nu" của nhà văn Nguyễn Trung Thành là một truyện ngắn vô cùng thành công của nhà văn viết về đề tài những người dân Tây Nguyên trong kháng chiến chống Mỹ cứu nước của dân tộc ta. Hình ảnh những cây xà nu anh dũng hiên ngang tựa như những người dân làng Xô Man bất khuất trung hậu, quả cảm.

3. Cảm nhận về tác phẩm Rừng xà nu

Tây Nguyên hùng vĩ núi non, Tây Nguyên bất khuất kiên cường với những con người bộc trực kiên trung một lòng đi theo cách mạng. Chính vùng đất sản sinh ra vô số những anh hùng dân tộc đi vào sử sách thì nơi đây cũng chính là vùng đất mang đến cảm hứng sáng tác cho tác giả Nguyễn Trung Thành. Trong những năm tháng của mốc son chói lọi trong lịch sử dân tộc, cuộc chiến đấu anh hùng của nhân dân Tây Nguyên khơi nguồn cảm hứng cho ông viết truyện ngắn Rừng xà nu, một truyện ngắn xuất sắc của văn học thời chống Mĩ.

Rừng xu nu là bản anh hùng ca về cuộc chiến đấu anh hùng của đồng bào Tây Nguyên với sự trưởng thành của một thể hệ cách mạng mới, trẻ trung nhiệt tình, mưu trí và kiên cường. Nó chỉ là truyện ngắn nhưng dung lượng hiện thực to lớn mà giá trị lịch sử khẳng định.

Truyện ngắn này đã xây dựng cả một hệ thống nhân vật, thể hiện sự tiếp nối của các thế hệ cách mạng của làng Xô Man ở Tây Nguyên: Cụ Mết là gạch nối giữa lịch sử và hiện tại, là thế hệ chiến đấu từ thời chống thực dân Pháp; anh Quyết là cán bộ cách mạng, người đã "gieo mầm" cách mạng trong đồng bào Tây Nguyên; rồi Tnú, Mai và tiếp đó là Dít, cả thằng bé Heng - các thế hệ nhân dân Tây Nguyên tiếp nối cuộc chiến đấu, càng sau càng trưởng thành mau lẹ. Nhân vật trung tâm - Tnú - được tác giả tập trung khắc họa cả tính cách và số phận. Cuộc đời và số phận của Tnú mang ý nghĩa tiêu biểu cho số phận và con đường giải phóng của nhân dân Tây Nguyên. Ở Tnú, nhiều chi tiết được miêu tả nhằm làm nổi bật những nét tính cách đẹp đẽ và được bộc lộ ngay từ lúc còn là một cậu bé: gan góc và táo bạo, dũng cảm và trung thực, gắn bó và trung thành với cách mạng, tình thương yêu vợ con và dân làng, quê hương. Câu chuyện tình của Tnú và Mai lúc còn nhỏ thì hồn nhiên và thơ mộng, ở tuổi trưởng thành thật đẹp và thắm thiết nghĩa tình, nhưng rồi thành vô cùng bi thương bởi sự tàn bạo tột cùng của kẻ thù, ngay giữa lúc hai người đang ngập tràn hạnh phúc. Nhưng có lẽ ở nhân vật Tnú, hình ảnh đôi bàn tay gây được ấn tượng sâu sắc và đậm nét hơn cả. Qua bàn tay mà hiện lên cả cuộc đời và tính cách nhân vật. Bàn tay Tnú lúc còn lành lặn là bàn tay trung thực, tình nghĩa: bàn tay cầm phấn viết cái chữ do anh Quyết dạy cho, bàn tay dám cầm đá đập vào đầu mình "Cộng sản ở đây này!" khi giặc tra hỏi, khi Tnú thoát ngục Kom Tum trở về, gặp Mai ở đầu làng, Mai cầm đôi bàn tay ấy mà giàn giụa nước mắt.

Hai lần đối đầu trực tiếp với kẻ thù là hai lần Tnú thể hiện rõ phẩm chất kiên cường của anh, tất nhiên tác phẩm này thể hiện ở mỗi lần có khác nhau và có sự phát triển. Sa vào tay giặc khi còn là một cậu bé, Tnú tỏ rõ đức kiên trung quả cảm của mình. Còn lần đối đầu với kẻ thù, Tnú rực sáng kiên cường bất khuất trước bóng đen tàn bạo của kẻ thù.

Khắc họa tính cách nhân vật, Nguyên Ngọc có sở trường trong việc lựa chọn những chi tiết tiêu biểu có ý nghĩa khái quát cao, những chi tiết giàu chất tạo hình, giàu chất thơ. Trong nhận thức của người đọc, sừng sững hình ảnh cụ Mết với những nét khắc chạm rất tài tình của tác giả: một cụ Mết với những nét khắc chạm rất tài tình của tác giả: một cụ Mết quắc thước, râu dài, mắt sáng, ngực căng như một cây xà nu lớn.

Và cũng xúc động lòng người một cụ Mết ân tình với cháu con lúc trở tay chùi hai giọt nước mắt lớn khi lặng nhìn tấm lưng rộng của Tnú còn ngang dọc những vết thương đã thành sẹo tím. Như vậy nhân vật anh hùng trong Rừng xà nu không chỉ rung cảm người đọc ở sự vượt lên hoàn cảnh khốc liệt của họ mà còn ở những xúc động, những tình cảm thầm kín nơi họ.

Nhân vật chính trung tâm song song với hình tượng cây xà nu chính là anh Tnú một người anh hùng. Một chiến sĩ cách mạng kiên trung dù trải qua nhiều đau khổ khó khăn trong tình cảm riêng tư nhưng Tnú càng thêm kiên cường và căm thù giặc sâu sắc. Tnú vốn là một cậu bé chịu nhiều bất hạnh trong cuộc sống ba mẹ anh qua đời trong một trận càn quét của giặc. Tnú được cụ Mết và người dân trong làng Xô Man nuôi dưỡng nên người. Ngay từ nhỏ Tnú đã tỏ rõ tinh thần anh dũng, kiên cường của mình, Tnú làm liên lạc việc đưa thư cho các chiến sĩ cách mạng, để tránh sự truy đuổi của kẻ thù Tnú thường đi đường mới không đi những con đường mòn dễ đi. Rất nhiều nhiệm vụ khó đã được Tnú hoàn thành. Có lần Tnú bị giặc bắt được chúng tra tấn Tnú nhưng anh vẫn kiên cường không khai mà âm thầm nuốt lá thư vào bụng của mình để bảo đảm an toàn của bức thư.

Ngày còn nhỏ Tnú và Mai là bạn thanh mai trúc mã, cả hai được cán bộ Quyết dạy chữ. Mai thông minh học đâu nhớ đó, còn Tnú thì cứ quên hoài nên anh đã lấy viên đá đập vào tay của mình để nhắc nhở mình phải ghi nhớ. Khi lớn lên Mai và Tnú kết hôn họ đã có thêm em

bé là kết quả tình yêu của hai người. Nhưng Mai bị bọn tay sai bắt đi tra tấn dã man khiến cho Mai và em bé trong bụng tử vong. Tnú đau đớn ôm xác vợ con. Anh bị bọn chúng tra tấn dã man và đốt cháy mười ngón tay, nhưng Tnú không hề cảm thấy đau đớn nỗi đau trong lòng anh còn lớn hơn nỗi đau thể xác. Tnú như một cây xà nu trường thành bị giặc bắn phá bị thương, nhưng vẫn luôn kiên cường vươn lên và không bao giờ gục ngã.

Xà nu trở thành biểu tượng cho cuộc sống và phẩm chất của dân làng Xô Man, của nhân dân Tây Nguyên. Chúng ta hiểu vì sao truyện ngắn này có tên là Rừng xà nu. Tác giả cũng đã nói rõ vai trò của hình tượng xà nu trong sự tổ chức các chi tiết nghệ thuật và quy tụ cảm hứng chủ đạo của tác phẩm. Có thể nói hình tượng xà nu là một mô típ chủ đạo trong tác phẩm, không tìm được hình tượng này, tác giả cũng không thể viết được truyện ngắn Rừng xà nu. Nguyên Ngọc kể lại: "Bắt đầu như thế nào? Không, quả thực bắt đầu tôi chưa hề có câu chuyện, cốt truyện nào cả. Bắt đầu đến với ngòi bút, gần như không hề tính trước, là một khu rừng xà nu, những cây xà nu."